

Έκθεση Γ' Λυκείου: Σπουδές εξ αποστάσεως – Δια βίου μάθηση

Στο πλαίσιο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης αξιοποιούνται οι δυνατότητες που παρέχονται από την εξέλιξη της τεχνολογίας και του διαδικτύου, ώστε να προσφέρεται η δυνατότητα στους ενδιαφερόμενους να πραγματοποιούν τις σπουδές, την επιμόρφωση ή την κατάρτισή τους, χωρίς να απαιτείται η φυσική τους παρουσία στο χώρο του πανεπιστημίου ή του φορέα που διενεργεί το εκπαιδευτικό πρόγραμμα.

Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση μπορεί να είναι είτε «σύγχρονη», με τον εκπαιδευόμενο να παρακολουθεί, αν και από απόσταση, σε πραγματικό χρόνο την παράδοση του μαθήματος από τον διδάσκοντα, είτε «ασύγχρονη», που είναι και το συνηθέστερο, με τον εκπαιδευόμενο να έχει τη δυνατότητα να διαμορφώσει ελεύθερα το πρόγραμμα μελέτης και ενασχόλησης με το αντικείμενο των σπουδών του. Στην «ασύγχρονη» εξ αποστάσεως εκπαίδευση ο εκπαιδευόμενος καλείται να λάβει μια πιο ενεργητική στάση απέναντι στην αναζήτηση της γνώσης, εφόσον προγραμματίζει ο ίδιος τη μελέτη του διδακτικού υλικού που του παρέχεται.

Οι σπουδές εξ αποστάσεως καλύπτουν ένα ευρύ εκπαιδευτικό φάσμα, καθώς παρέχουν προπτυχιακές και μεταπτυχιακές σπουδές, διδακτορικό δίπλωμα, επιμορφώσεις, αλλά και επαγγελματική κατάρτιση σε εξειδικευμένους τομείς.

Πλεονεκτήματα της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

- Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση δίνει την ευκαιρία σε άτομα οποιασδήποτε ηλικίας να σπουδάσουν, χωρίς να χρειάζεται να παρακολουθούν δια ζώσης παραδόσεις μαθημάτων. Έτσι, ενήλικες που εργάζονται κι έχουν οικογενειακές υποχρεώσεις μπορούν να αξιοποιήσουν τον ελεύθερο χρόνο τους και να προγραμματίσουν οι ίδιοι την πορεία των σπουδών τους.

Ο σπουδαστής δεν επιβαρύνεται με έξοδα διαβίωσης στον τόπο όπου βρίσκεται το πανεπιστήμιο, όπως συμβαίνει στις παραδοσιακές σπουδές. Μπορεί να πραγματοποιήσει τις σπουδές του από την περιοχή που διαμένει, όπου κι αν είναι αυτή, χωρίς να επηρεάζεται το καθημερινό του πρόγραμμα, με υποχρεωτικές παρακολουθήσεις μαθημάτων και συνεχείς μετακινήσεις.

- Η δυνατότητα πραγματοποίησης των σπουδών δεν συνδέεται με εξετάσεις εισαγωγής, όπως γίνεται στις παραδοσιακές σπουδές. Έτσι, άτομα που δεν κατόρθωσαν να εισαχθούν σε κάποια σχολή μέσω των Πανελλαδικών Εξετάσεων, μπορούν να λάβουν πτυχίο παρακολουθώντας κάποιο εξ αποστάσεως πρόγραμμα σπουδών.

- Η Ανοικτή Εκπαίδευση που πραγματοποιείται με τις εξ αποστάσεως σπουδές επιτρέπει σε κάθε άνθρωπο να διευρύνει τις γνώσεις του, χωρίς να εμποδίζεται από τις τρέχουσες συνθήκες της ζωής του, όπως είναι η κοινωνική θέση, η επαγγελματική απασχόληση, η ηλικία κ.ά. Αντιστοίχως, αυτού του είδους η εκπαίδευση είναι προσιτή ακόμη και σε άτομα που λόγω αντικοινωνικότητας ή έντονης εσωστρέφειας δυσκολεύονται να συνυπάρξουν με τους συμφοιτητές τους, όπως κατ' ανάγκη συμβαίνει στα παραδοσιακά πανεπιστήμια, κι ακόμη περισσότερο, είναι προσιτή και σε άτομα που αντιμετωπίζουν κάποιου είδους αναπηρία (σωματική ή ψυχική). Πρόκειται, λοιπόν, για έναν πλήρη εκδημοκρατισμό της εκπαίδευσης, εφόσον παρέχει τη δυνατότητα σπουδών σε κάθε πιθανό ενδιαφερόμενο.

- Η εκπαιδευτική διαδικασία στις εξ αποστάσεως σπουδές εξατομικεύεται, δίνοντας σε κάθε σπουδαστή τη δυνατότητα να την προσαρμόσει στο δικό του πρόγραμμα και στους δικούς του ρυθμούς.

- Ο καθηγητής παύει να αποτελεί τη μόνη πηγή γνώσης κι ο σπουδαστής έχει την ευκαιρία να αξιοποιήσει πληρέστερα τις ποικίλες δυνατότητες που του παρέχει η ελεύθερη πρόσβαση σε ποικίλες πηγές πληροφοριών μέσω του διαδικτύου.

Ο σπουδαστής καλείται, συνάμα, να ενεργοποιήσει περισσότερο τις δικές του δυνάμεις, εφόσον δεν έχει τη δυνατότητα διαρκούς επικοινωνίας με τον καθηγητή για να επιλύει τις απορίες του.

- Οι εξ αποστάσεως σπουδές προσφέρουν μια εξαιρετική ευκαιρία σε εργαζόμενους να ενισχύσουν τα επαγγελματικά τους προσόντα μέσα από νέες επιμορφώσεις ή πιο εξειδικευμένες γνώσεις, και να καταστούν έτσι πιο ανταγωνιστικοί στην αγορά εργασίας και πιο αποδοτικοί στο εργασιακό τους αντικείμενο.

Οι επιμορφώσεις αυτές, μάλιστα, έχουν συχνά διάρκεια λίγων μόνο μηνών, γεγονός που σημαίνει πως αποτελούν έναν εύκολο τρόπο ενίσχυσης των προσόντων του κάθε ατόμου.

- Σε αντίθεση με τις παραδοσιακές σπουδές που απευθύνονται σε ορισμένο αριθμό σπουδαστών κάθε έτος, οι εξ αποστάσεως σπουδές παρέχουν την αντίστοιχη ευκαιρία σ' ένα πολύ μεγαλύτερο αριθμό ατόμων.

Μειονεκτήματα των σπουδών εξ αποστάσεως

- Η ασύγχρονη εκπαίδευση, παρά το γεγονός ότι προσφέρει μεγαλύτερη ελευθερία στον κάθε σπουδαστή να διαμορφώσει το δικό του πρόγραμμα, δεν του παρέχει τη δυνατότητα υποβολής αποριών στον διδάσκοντα τη στιγμή που έρχεται αντιμέτωπος με αυτές. Εφόσον μελετά το διδακτικό υλικό σύμφωνα με τον δικό του προγραμματισμό και εκπονεί τις εργασίες του, όταν τον εξυπηρετεί το πρόγραμμά του, είναι αναγκασμένος να επιλύει μόνος του τις όποιες απορίες και δυσκολίες, χωρίς αυτό να σημαίνει πως είναι πάντα σε θέση να κατορθώσει κάτι τέτοιο χωρίς την καθοδήγηση του καθηγητή.

- Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση επειδή ακριβώς είναι ανοιχτή σ' ένα πολύ μεγαλύτερο αριθμό σπουδαστών ενέχει τον κίνδυνο της παροχής υποτιμημένων πτυχίων. Η ιδιωτική κυρίως αγορά εργασίας είναι δύσπιστη απέναντι σε πτυχία και βεβαιώσεις σπουδών που έχουν αποκτηθεί με σπουδές εξ αποστάσεως, εφόσον μια τέτοια δυνατότητα είναι προσιτή στον καθένα, χωρίς να έχει προηγηθεί κάποια διαδικασία επιλογής των συμμετεχόντων μέσα από απαιτητικές εξετάσεις.

- Στις σπουδές εξ αποστάσεως είναι προφανής ο κίνδυνος της εμπορευματοποίησης της εκπαίδευσης, εφόσον για τα εκπαιδευτικά ιδρύματα η προσφορά μαθημάτων, και κατ' επέκταση πτυχίων, σε όσο περισσότερους ενδιαφερόμενους γίνεται αποτελεί μια σημαντική πηγή εσόδων. Το κόστος, άλλωστε, αυτών των εκπαιδευτικών προγραμμάτων δεν είναι διόλου ευκαταφρόνητο.

Οι υποψήφιοι σπουδαστές δεν χρειάζεται να κριθούν μέσα από εξετάσεις για την εισαγωγή τους στα επιμέρους προγράμματα, οφείλουν ωστόσο να είναι απολύτως συνεπείς στις οικονομικές τους υποχρεώσεις, αν θέλουν να λάβουν τον επιδιωκόμενο τίτλο σπουδών. Έτσι, ενώ στις παραδοσιακές σπουδές το αντικίνητρο για κάποιους είναι η δυσκολία εισαγωγής, στις σπουδές εξ αποστάσεως το αντίστοιχο είναι ίσως το κόστος ολοκλήρωσης του προγράμματος.

- Σε ορισμένες περιπτώσεις οι σπουδές αυτές δεν πραγματοποιούνται πλήρως εξ αποστάσεως, καθώς οι εξετάσεις για την επιτυχή ολοκλήρωση του κάθε εξαμήνου ενδέχεται να απαιτούν τη φυσική παρουσία του σπουδαστή στο χώρο όπου εδράζει το εκπαιδευτικό ίδρυμα ή σε κάποιο μεγάλο αστικό κέντρο.

- Το γεγονός ότι αυτά τα προγράμματα προσελκύουν κυρίως άτομα μεγαλύτερης ηλικίας, που εκ των υστέρων επιδιώκουν μια ευκαιρία να αποκτήσουν ένα πτυχίο, ενέχει ορισμένες δυσκολίες που σχετίζονται με την ηλικία των σπουδαστών. Τη στιγμή που ένα άτομο νεαρής ηλικίας μπορεί ευκολότερα να αποκτήσει και να εμπεδώσει νέες γνώσεις, τα μεγαλύτερα άτομα έχουν χαμηλότερη απόδοση, εφόσον τους είναι δυσκολότερο να συγκρατήσουν στη μνήμη τους νέες πληροφορίες και να τις αξιοποιήσουν στη συνέχεια επιτυχώς.

- Η ελευθερία που παρέχεται στον σπουδαστή να οργανώσει το πρόγραμμα μελέτης του, χωρίς τον έλεγχο και την καθοδήγηση του καθηγητή, οδηγεί συχνά σε αδυναμία αποτελεσματικής οργάνωσης. Το πλήθος των υποχρεώσεων που έχει να διαχειριστεί καθημερινά ένας ενήλικας σε συνδυασμό με κάποια πιθανή τάση αναβλητικότητας, δυσχεραίνουν την εδραίωση ενός προγράμματος συστηματικής μελέτης.

- Η απουσία επαφής με τους συμφοιτητές, όπως κι η απουσία άμεσης αλληλεπίδρασης με τους διδάσκοντες, στερούν από τις σπουδές εξ αποστάσεως σημαντικά στοιχεία της κοινωνικής διάστασης που ενυπάρχουν συνήθως στην παραδοσιακή εμπειρία των σπουδών. Απουσιάζουν οι φιλικές διαπροσωπικές σχέσεις, καθώς κι η αίσθηση ανταγωνισμού μεταξύ των συμφοιτητών, αλλά και η αναγκαία παρώθηση που αντλείται από την επαφή με τον καθηγητή.

Στο πλαίσιο των παραδοσιακών σπουδών ο φοιτητής κοινωνικοποιείται, σφυρηλατεί σχέσεις ζωής, που θα του φανούν πιθανώς ιδιαιτέρως ωφέλιμες στο μέλλον, βιώνει από κοντά τις πολιτικές αναζητήσεις και τους κοινωνικούς προβληματισμούς των συμφοιτητών του και αποκτά έτσι μια πληρέστερη εμπειρία που του προσφέρει οφέλη σε πολλούς τομείς, πέρα από το στενό αντικείμενο των σπουδών του. Όλα αυτά τα στοιχεία απουσιάζουν από τις σπουδές εξ αποστάσεως, καθιστώντας τις λιγότερο ωφέλιμες σε κοινωνικό επίπεδο.

Δια βίου μάθηση – Συνεχιζόμενη κατάρτιση

Θα πρέπει να ληφθεί υπόψη πως οι σπουδές εξ αποστάσεως έρχονται, ως ένα βαθμό, ως απάντηση σε ορισμένες κρίσιμες ανάγκες της πολλαπλά απαιτητικής σύγχρονης κοινωνίας. Η συνεχής εξέλιξη της τεχνολογίας κι οι διαρκείς αλλαγές στην αγορά εργασίας εγείρουν τη σαφή απαίτηση για την ύπαρξη όχι μόνο κατάλληλα εξειδικευμένου προσωπικού, αλλά και προσωπικού πρόθυμου να αποκτήσει νέες δεξιότητες σε οποιαδήποτε ηλικία κι αν βρίσκεται.

Προκειμένου να αποσοβηθεί ο κίνδυνος της ανεργίας και προκειμένου οι διάφορες εταιρίες να έχουν στη διάθεσή τους απολύτως καταρτισμένο προσωπικό, οι εργαζόμενοι οφείλουν είτε να ανανεώνουν μέσα από επιμορφώσεις τις ήδη υπάρχουσες γνώσεις τους, είτε να αναπροσαρμόζουν παλαιότερους σχεδιασμούς τους και να αποκτούν νέα εργασιακά εφόδια.

Η έννοια της δια βίου μάθησης αφορά, λοιπόν, είτε την προσωπική θέληση του ατόμου να εμπλουτίζει διαρκώς τις γνώσεις του σε μια προσπάθεια να παραμένει ενήμερος σε σχέση με τις εξελίξεις στο χώρο της επιστήμης, είτε την ανάγκη διατήρησης της ανταγωνιστικότητάς του προκειμένου να αντεπεξέλθει στις ολοένα και μεγαλύτερες απαιτήσεις που παρουσιάζονται στην αγορά εργασίας.

Θετικές πτυχές της δια βίου μάθησης

- Η επιδίωξη της γνώσης και της μάθησης αποτελεί ύψιστο ιδανικό και δικαίωμα για κάθε άνθρωπο είτε αυτός κατάφερε να σπουδάσει στα νεανικά του χρόνια είτε όχι. Η ηλικία δεν θα πρέπει να θεωρείται αποτρεπτικός παράγοντας για τη διεκδίκηση αυτού του δικαιώματος, σε όποια φάση της ζωής του κι αν βρίσκεται κανείς. Είναι, άρα, θεμιτό να μην ταυτίζουν οι άνθρωποι τις σπουδές με τη νεανική ηλικία, και να αξιοποιούν τις

δυνατότητες που τους παρέχουν προγράμματα, όπως είναι αυτό των σπουδών εξ αποστάσεως, προκειμένου είτε να συμπληρώνουν είτε να διευρύνουν τις γνώσεις τους. Είναι, άλλωστε, μόνο μέσω της συνεχούς επαφής με τα επιμέρους γνωστικά αντικείμενα, εφικτή η επιθυμητή ενίσχυση της κριτικής ικανότητας του ατόμου και η διατήρηση της δημιουργικής του στάσης απέναντι στη ζωή.

- Το οξύτατο πρόβλημα της ανεργίας, όπως και η αδυναμία πολλών ανθρώπων να διασφαλίσουν μια εργασία που να τους προσφέρει ουσιαστικές προοπτικές ανέλιξης, μπορούν να αντιμετωπιστούν, ως ένα βαθμό, είτε μέσα από την απόκτηση εξειδικευμένων γνώσεων είτε μέσα από την κατάρτιση σ' ένα πιο σύγχρονο επαγγελματικό αντικείμενο που έχει αυξημένη ζήτηση στην αγορά εργασίας.

Είναι ίσως δύσκολη διαδικασία για έναν άνθρωπο που έχει ήδη σπουδάσει στα νεανικά του χρόνια ένα συγκεκριμένο αντικείμενο να συμβιβαστεί με την ιδέα πως οι σπουδές του αυτές δεν μπορούν να του διασφαλίζουν μια αξιοπρεπή διαβίωση. Έχει, εντούτοις, τη δυνατότητα, έστω και σε κάπως μεγαλύτερη ηλικία, να επιλέξει ένα πιο σύγχρονο αντικείμενο σπουδών και να αποκτήσει εκείνες τις γνώσεις και δεξιότητες που θα του προσφέρουν διαφορετικές, αλλά πιο αποδοτικές επαγγελματικές ευκαιρίες. Αυτή είναι, άλλωστε, η ουσία της δια βίου μάθησης· η δυνατότητα που προσφέρεται στο άτομο να μη μένει στάσιμο και να μην εγκλωβίζεται σε λανθασμένες επιλογές της νεότητάς του. Κάθε στιγμή είναι κατάλληλη για μια πλήρη αναθεώρηση των επιδιώξεών του και για μια καίρια αναπροσαρμογή των σχεδιασμών του. Αν η επαγγελματική επιλογή της νεότητας δεν οδηγεί στην επιθυμητή επαγγελματική αποκατάσταση, μπορεί να προχωρήσει σε μια τελείως διαφορετική κατεύθυνση μαθαίνοντας κάτι νέο.

- Αναγκαία, βέβαια, είναι η υιοθέτηση μιας θετικής αντίληψης απέναντι στη συνεχιζόμενη κατάρτιση ακόμη και για τα άτομα που έχουν ήδη αποκατασταθεί επαγγελματικά, καθώς τους δίνεται η ευκαιρία να ανανεώνουν τις γνώσεις τους, να παρακολουθούν πιο στενά τις εξελίξεις στον τομέα τους και να διευρύνουν τις ικανότητές τους, ώστε να παραμένουν διαρκώς ανταγωνιστικοί και επαρκείς απέναντι σε οποιαδήποτε πρόκληση εμφανίζεται στο αντικείμενο της επαγγελματικής τους ενασχόλησης.

Ζητούμενο δεν είναι ο εφησυχασμός, αλλά η συνεχής εξέλιξη, ώστε το άτομο να θεωρείται και να είναι όσο πιο αποτελεσματικό μπορεί στο εργασιακό του αντικείμενο. Η πιθανότητα, άλλωστε, να θεωρηθεί από ένα σημείο και μετά ανεπαρκές για τα καθήκοντα που του έχουν ανατεθεί και, άρα, να αντικατασταθεί από κάποιον με περισσότερες σχετικές γνώσεις, είναι πάντοτε υπαρκτή.

- Είναι σημαντικό, επομένως, ήδη από τα πρώτα χρόνια της εκπαίδευσης οι νέοι να αποκτούν μια θετική στάση απέναντι στη μάθηση και να την αντιλαμβάνονται ως μια απολύτως ευεργετική και ωφέλιμη γι' αυτούς διαδικασία, κι όχι ως έναν ανεπιθύμητο εξαναγκασμό. Μόνον έτσι θα διατηρούν μέσα τους άσβηστη την επιθυμία για νέες και περισσότερες γνώσεις, και θα είναι πρόθυμοι σε οποιαδήποτε στιγμή της ζωής τους να επανέρχονται σε μια κατάσταση μαθητείας, ώστε να αποκτούν συνέχεια επιπλέον γνώσεις και δεξιότητες.

Είναι δίχως άλλο καταστροφική για το άτομο η αρνητική επαφή με τις διαδικασίες εκπαίδευσης, εφόσον του προκαλείται μια διάθεση αποστροφής απέναντι σ' εκείνο ακριβώς το μέσο που μπορεί να το οδηγήσει όχι μόνο στην προσωπική ολοκλήρωση και στην πληρέστερη εφικτή ανάπτυξη των δεξιοτήτων του, αλλά και στην απόκτηση και συνεχιζόμενη επιθυμία πρόσκτησης όλων εκείνων των γνώσεων που θα του προσφέρουν την τόσο αναγκαία επαγγελματική αποκατάσταση και εξέλιξη.

- Η θετική στάση απέναντι στη δια βίου μάθηση επηρεάζεται σαφώς από τις εμπειρίες που αποκτά το άτομο στα χρόνια της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, αλλά βασίζεται επίσης και στην προσωπική του προδιάθεση απέναντι στη γνώση. Αν το άτομο έχει ισχυρή θέληση για

μάθηση, αυτομόρφωση και συνεχή πνευματική και επαγγελματική εξέλιξη, θα βρει πάντοτε τρόπους και λύσεις για να διεκδικήσει αυτό το δικαίωμα, εκεί που οποιοσδήποτε άλλος θα έβρισκε δικαιολογίες και προφάσεις για να αιτιολογήσει τη δική του απροθυμία να αποκτήσει νέα εφόδια.

- Η τεχνολογία εξελίσσεται διαρκώς, το πλήθος των γνώσεων αυξάνεται και διευρύνεται με ταχύτατους ρυθμούς, τα εργασιακά εφόδια και προσόντα που βρίσκουν ανταπόκριση στην αγορά εργασίας αλλάζουν συνεχώς κι οι κοινωνικές και πολιτικές εξελίξεις είναι αδιάκοπες. Η μόνη δυνατότητα του ατόμου να παραμένει σε επαφή με το υπό διαρκή ανανέωση αυτό πλαίσιο είναι η θετική του στάση απέναντι στη δια βίου μάθηση και η επιθυμία του να αποκτά συνεχώς νέες γνώσεις, προκειμένου να μην αφήνει τις εξελίξεις στους διάφορους τομείς να το προσπερνούν.